

DOI: <https://doi.org/10.37129/2313-7509.2020.13.2.34-43>

УДК 164

Д.В. Лісовенко, к.т.н., доц.**Є.А. Іванченко**, д.пед.н., проф.**Л.А. Снігур**, д.пед.н., проф.**О.В. Федченко****О.П. Закусило****Д.С. Мощенко***Військова академія (м. Одеса), Україна*

ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ОБОРОННО-ПРОМИСЛОВОГО КОМПЛЕКСУ В СИСТЕМІ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ КРАЇНИ: ДІЯЛЬНІСТЬ, ВИТРАТИ, СТАН

Аналіз діяльності та аналіз витрат на забезпечення оборонно-промислового комплексу, фундаменту національної безпеки держави, за роки незалежності України, показує що обсяг фінансування не забезпечує належним чином утримання та реформування Збройних Сил України. Тому на перспективу основними джерелами фінансових ресурсів для розвитку ОПК визначені надходження від експорту озброєнь, приватні та іноземні інвестиції.

Ключові слова: оборонно-промисловий комплекс, національна безпека держави, фінансування, забезпечення військ (сил), реформування Збройних Сил України.

Постановка проблеми

Для економіки України, в її нинішньому стані, великої ваги набирає питання, куди спрямовувати вкрай обмежені інвестиційні ресурси з найбільшою для суспільства користю. Тому виникає закономірне питання чи є виправданим або необхідним для України інвестування оборонно-промислового комплексу?

Нездатність оборонно-промислового комплексу України забезпечити потреби Збройних Сил України, інших утворених відповідно до законів України військових формувань сучасним озброєнням та військовою технікою в умовах проведення антитерористичної операції, кризових ситуаціях, що загрожують національній безпеці, та особливого періоду, а також для забезпечення обороноздатності країни у мирний час.

Різке погіршення динаміки реального сектору економіки, зокрема, темпи зниження обсягів виробництва промисловості становили у 2014 році – 10,1 відсоток, у 2015 році – 13,0 відсотків, у 2016 році – 13,7 відсотків, у 2017 році – 14,1 відсотків, у 2018 році – 14,8 відсотків [5], пов'язане, у тому числі зі зменшенням основних економічних показників підприємств оборонно-промислового комплексу. Це свідчить про низьку спроможність господарської системи України протистояти тим викликам та загрозам, які постали перед державою у зв'язку зі збройним протистоянням на Сході України.

Відбулося руйнування традиційних коопераційних виробничих і науково-технічних зв'язків підприємств оборонно-промислового комплексу, як на території України так і зовні.

Матеріальна шкода, яку заподіяла Російська Федерація Україні внаслідок знищення підприємств оборонно-промислового комплексу у Донецькій та Луганській областях, а також «націоналізація» та незаконне вилучення державного майна в Автономній Республіці Крим і місті Севастополі є одним з важливих факторів, які стали на заваді спроможності підприємств оборонно-промислового комплексу забезпечити Збройні Сили України необхідним озброєнням та військовою технікою.

Різке скорочення державного оборонного замовлення поставило ОПК України на межу виживання, що потягло за собою ланцюгову реакцію падіння виробництва в інших галузях економіки, привело до падіння прибутків широких верств населення і звуження внутрішнього ринку країни. В таких умовах відновлення діяльності оборонних підприємств і організацій як по оборонній,

так і по цивільній тематиці (не говорячи вже про конверсію) є досить складною справою. Утворилось своєрідне замкнуте коло – внутрішній ринок не розвивається через стагнацію високотехнологічних галузей економіки, ядро яких становить оборонна промисловість, а ці галузі не можуть розвиватися через мізерні обсяги внутрішнього ринку.

Отже, десятирічна відсутність уваги до оборонної промисловості обернулася її фінансово-економічним занепадом, а українська економіка за цей період набула сировинної спрямованості, опинившись відкинутою на століття в своєму розвитку.

В той же час реальне відновлення інвестиційних процесів в тих сферах ОПК, де українські підприємства і організації ще зберігають світовий рівень конкурентоздатності продукції (аерокосмічна, авіабудівна, суднобудівна, двигунобудівна), буде мати мультиплікаційний ефект на економіку в цілому, і таким чином буде сприяти збереженню високих темпів економічного зростання. Запровадження інноваційної моделі структурної перебудови та зростання економіки, утвердження України як високотехнологічної держави, – все це проголошений на вищому державному рівні як основа стратегічного курсу країни[4].

Отже, інвестиційна діяльність в ОПК є не тільки способом покращання забезпечення ЗСУ сучасним ОВТ і збереження високотехнологічних виробництв, але є стратегічним засобом (макроекономічним важелем) впливу на розвиток економіки України.

Аналіз останніх досліджень і публікацій

Грунтовно досліджують проблемні питання оборонно-промислового сектору економіки України та реструктуризації підприємств оборонно-промислового комплексу, та інш. такі провідні вчені, як: В.О. Смірнов, Л.М. Ленський, С.В. Жданов, В.В. Зубарев, М.І. Луханін, Р.В. Боднарчук.

У найбільш помітних публікаціях останнього часу, присвячених теорії і практиці управління оборонно-промисловою сферою, Бакланов О.Д. [10], Бистрова І.В. [1], Колмогоров Г.Д. [8], Куку К.І. [2], Толкачов С.О.[13], Фармазян Р.А.[16], інші авторитетні керівники оборонної промисловості і науковці-управлінці аргументовано доводять, що істотні науково-технічні і виробничі результати можливі, в першу чергу, за рахунок синтезу галузевих і програмно-цільових методів управління.

Потребує наукового вирішення питання удосконалення механізмів управління інвестиціями в оборонно-промисловому комплексі. Об'єктом дослідження – є оборонно-промисловий комплекс. Предмет дослідження – механізми управління інвестиціями в оборонно-промисловий комплекс України.

Метою дослідження є науково-теоретичне обґрунтування методичних засад державного регулювання оборонно-промислового комплексу України та розробка на основі аналізу чинного законодавства та зарубіжного досвіду пропозицій щодо його розвитку та перспектив становлення на один рівень із провідними країнами.

Відповідно до поставленої мети визначено завдання дослідження:

- дослідити роль оборонно-промислового комплексу в системі національної безпеки країни;
- розглянути основні чинники інвестиційного клімату в ОПК України;
- охарактеризувати Європейську оборонно-промислову політику.

Виклад основного матеріалу дослідження

Оборонно-промисловий комплекс є фундаментом національної безпеки держави, оскільки він забезпечує Збройні Сили новітніми зразками озброєння, військової техніки і всім необхідним для виконання покладених на них завдань із забезпечення захисту інтересів держави. Від спроможності підприємств промисловості України, її наукових установ та закладів залежать ті чи інші рішення, які приймаються щодо розробки нових або модернізації існуючих зразків (систем) озброєння та військової техніки. Для України підвищення ефективності діяльності оборонно-промислового комплексу є стратегічно важливим завданням.

На момент проголошення незалежності України на її території залишилися 6475 танків, 7153 бронетранспортери, 3392 артилерійські установки, 1431 літак, 285 гелікоптерів. За даними Регістру ООН, у 1992 р. до країн, що розвиваються, Україна експортувала зброю на суму 400 млн дол. США, зайнявши сьоме місце в світі за обсягами продажу (після США, Росії, ФРН, Франції, Великобританії та Китаю). Підприємства оборонно-промислового комплексу України мали значні потужності з випуску військової (28% валового виробництва СРСР), але вкрай незначну питому вагу готової, з повним замкненим циклом, продукції і надміру залежали від зовнішніх поставок. Зменшення військових замовлень, розрив замкнених циклів виробництва та інші проблеми вимагали проведення реструктуризації та конверсії ОПК України. На кінець 2005 р. в Україні були реструктуровані майже всі суднобудівні заводи з виділенням непрофільних підприємств і перетворенням їх на самостійні об'єкти господарської діяльності, що суттєво покращило їх виробничі показники. Форму власності змінили у середньому 15% загальної кількості підприємств ОПК, в тому числі: 17% підприємств авіабудування, 25% підприємств оборонної галузі, 58% підприємств суднобудування та 79% підприємств радіоелектронної галузі. Проте суттєвої реструктуризації українського ОПК не відбулося, а позитивних результатів, що очікувалися від проведення конверсії, отримано не було. Обґрунтувати й реалізувати ефективний шлях перебудови ОПК неодноразово намагалися центральні органи влади. Так, у 2008 р. Уряд затвердив Стратегію розвитку оборонно-промислового комплексу України, яка передбачала формування оборонної промисловості на базі спеціалізованих інтегрованих структур, спроможних функціонувати в ринковому середовищі. Для її реалізації планувалося розробити Закон України «Корпоратизація, акціонування та приватизація підприємств у сфері ОПК» і ставилося завдання унормувати підходи до управління процесами реформування ОПК та зміни форми власності оборонних підприємств з відповідним державним контролем. Але далі справа не пішла через неможливість проведення радикальних реформ в умовах поглиблення кризи в економіці країни. Державна програма розвитку озброєнь на період до 2009 р. та Державна програма реформування та розвитку ОПК на період до 2010 р. не виконали свої завдання у повному обсязі [14, 18, 6, 3].

Сучасна структура оборонно-промислового комплексу України не достатньо відповідає вимогам часу, оскільки не повною мірою забезпечує ефективне використання його науково-технічного й виробничого потенціалу, підвищення якості й конкурентоспроможності продукції, що виробляється, не сприяє розвитку міжнародного військово-технічного співробітництва, є неефективною та не збалансованою за цілями, має низьку соціальну спрямованість. На теперішній час на вітчизняних підприємствах може бути виготовлена відносно незначна кількість основних видів потрібних ОВТ за замкненим циклом.

Серед перших кроків до подолання кризи у секторі ОПК Указом Президента України № 1085/2010 від 6 грудня 2012 р. і № 1245/2010 від 28 грудня 2010 було створено Державний концерн «Укроборонпром». Основна ідея організації ДК «Укроборонпром» полягала у створенні дієвого ядра оборонної промисловості за рахунок об'єднання функціонуючих компаній, фірм і підприємств, котрі здійснювали експорт ОВТ і мали певні оборотні кошти, та підприємств ОПК, яким удалося певною мірою зберегти свій технологічний та оборонний потенціал і спроможність виробляти сучасні зразки військової техніки.

У 2012 році в секторі броні- і автотехніки був виконаний ряд крупних експортних контрактів, реалізація яких була визначальною для ОПК. Це угоди: з Іраком на постачання другої партії бойових колісних машин БТР-4 у кількості 62 одиниць; з Ефіопією на постачання 200 модернізованих Т-72 Б; з Таїландом на виробництво і постачання танків «Оплот» і БТР-3 Е1.

Основними виконавцями замовлення виступають підприємства ДК «Укроборонпром»: Харківське КБ машинобудування ім. Морозова (ХКБМ), завод ім. Малишева, а також Київський і Житомирський ремонтно-механічні заводи (КРМЗ та ЖРМЗ). У липні 2012 року було підписано контракт з Міністерством оборони Єгипту з модернізації бронетехніки БТР ОТ-62 «Топаз» для єгипетської армії на

його території. Об'єм контракту оцінювався у 200 машин. Потужності Київського ремонтно-механічного заводу у 2012 році виконували експортні контракти в африканські країни. ДП «Миколаївський ремонтно-механічний завод» у 2012 році поставив 9 БТР-80 УП в інтересах Іраку. Також переконливий об'єм робіт в інтересах іноземних держав виконали підприємств, що працюють в секторі авіації. У 2012 році ДП «Антонов» виготовило 8 літаків (5 Ан-32 і 3 Ан-148), продовжувало модернізацію і ремонт 105 літаків Ан-32 для ВПС Індії. Харківське державне авіаційне виробниче підприємство (ХГАПП) виконували роботи у рамках контракту на постачання літаків Ан-74 ТК-200 в Казахстан і Туркменістан. ГП «ЗоряМашпроект» в січні 2012 р. виконало постачання повного комплексу газотурбінної установки М35 для ДКВП «Бізон», який будувався на ВАТ «Суднобудівельна компанія (ФСК) Феодосії» для ВМС Китаю. Всього ж у 2012 році підприємством було випущено 94 двигуни різного призначення, що на 7 двигунів більше, ніж у 2011 р. Херсонський державний завод «Паллада» у 2012 році передав хорватському судноремонтному заводу плавучий док вартістю 80 млн гривень [22].

Наприкінці 2012 р. серед основних завдань з проведення глибокої модернізації ОПК слід зазначити такі:

- розробити стратегії розвитку провідних галузей оборонної промисловості до 2025 р., зокрема ракетно-космічної, авіаційної, радіоелектронної тощо;
- удосконалити нормативно-правову базу з питань підтримання експорту товарів військового та цивільного призначення й залучення приватного капіталу в ОПК;
- при реструктуризації та реформуванні підприємств ОПК урахувати можливості диверсифікації їхньої діяльності в напрямі виробництва високотехнологічних товарів цивільного призначення;
- сприяти розвитку міжнародного військово-економічного співробітництва для реалізації спільних проектів з виробництва ОБТ.

Протягом найближчих 5 років на фінансування підприємств ОПК планується спрямувати близько 28 млрд. грн., з яких 3,4 млрд. грн. буде спрямовано безпосередньо на створення технологій та підготовку виробництва озброєння та військової техніки.

Проте, навіть за умови сталого та ритмічного фінансування, покращення ситуації, яка виникла на підприємствах ОПК можливе лише у результаті проведення комплексу заходів з реформування матеріально-технічної бази підприємств та системи державного управління підприємствами ОПК з дотриманням наступних принципів [15]:

- проведення єдиної науково-технічної, технологічної, виробничої, фінансово-економічної, цінової, інвестиційної, інноваційної, зовнішньоекономічної, маркетингової, рекламної, податкової та кредитної політики;
- впровадження механізмів стратегічного менеджменту централізованого управління діяльністю підприємств ОПК, побудованих на корпоративній основі;
- пріоритетне значення показників економічної ефективності над досягненням будь-яких інших рубежів і вирішення будь-яких інших завдань;
- забезпечення конкурентоспроможності продукції, що випускається, та послуг, що надаються, на рівні світового ринку;
- досягнення самокупності діяльності підприємств, створення стимулів до їх поступового переходу до самофінансування;
- впровадження програмно-цільового методу планування при вирішенні завдань структурного реформування, науково-технічного розвитку, технологічного та інженерного вдосконалення виробничих потужностей, виробничої діяльності;
- збереження, захист та розвиток технологій, які є базовими і критично важливими для національної безпеки і оборони, соціально-економічного розвитку країни.

Таблиця 1

**Інформація про обсяги міжнародних передач
окремих категорій озброєнь, здійснених Україною у 2015 році**

Озброєння	Держава кінцевого споживача	Кількість	Тип
Бойові танки	Ефіопія	4	Т-72
	Нігерія	11	Т-72М1
	Таїланд	5	БМ "Оплот"
Бойові броньовані машини	Таїланд	2	БТР-3М1
		1	БТР-3М2
		6	БТР-3РК
		2	БТР-3БР
		1	БТР-3С
		8	БТР-3Е1
Артилерійські системи великого калібру	Нігерія	12	Д-30
Бойові літаки	-	-	-
Бойові вертольоти	Південний Судан	2	Мі-24В
		3	Мі-24В-МСБ
Військові кораблі	-	-	-
Ракети і ракетні пускові установки	Індонезія	2	Р-27

Таблиця 2

**Інформація про обсяги міжнародних передач
окремих категорій озброєнь, здійснених Україною у 2016 році**

Озброєння	Держава кінцевого споживача	Кількість	Тип
Бойові танки	Демократична Республіка Конго	25	Т-64БВ-1
	Таїланд	10	БМ "Оплот"
Бойові броньовані машини	Таїланд	15	БТР-3Е1
		5	БТР-3К
		4	БТР-3БР
		2	БТР-3С
		7	БТР-3М1
		1	БТР-3М2
	Індонезія	5	БТР-4
	Об'єднані Арабські Емірати	108	БРДМ-2
Ракети і ракетні пускові установки	Індонезія	3	Р-27
	Польща	40	Р-27

Таблиця 3

Інформація про експорт окремих категорій озброєнь, здійснених Україною у 2017 році

Озброєння	Держава кінцевого споживача	Кількість	Тип
Бойові танки	Таїланд	16	БМ «Оплот»

**Інформація про обсяги міжнародних передач
окремих категорій озброєнь, здійснених Україною у 2018 році**

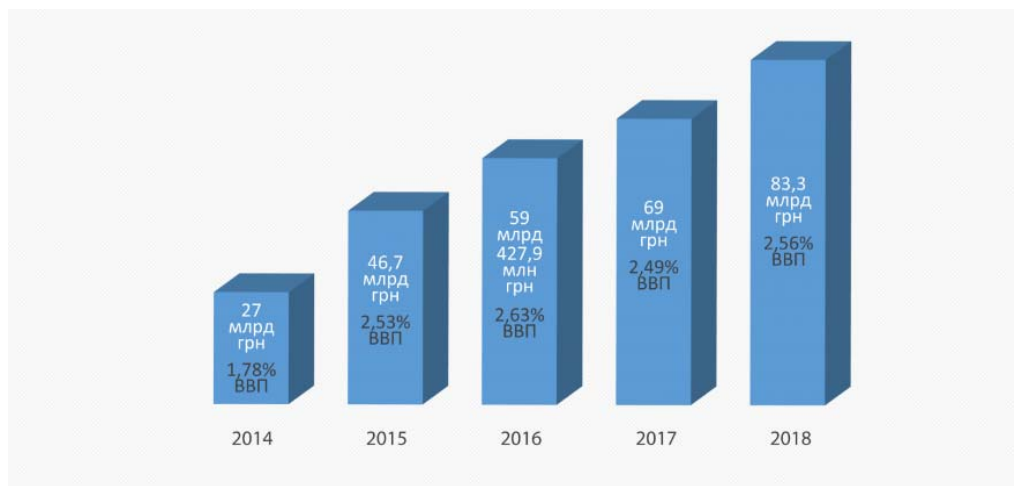
Озброєння	Держава кінцевого споживача	Кількість	Тип
Бойові танки	Таїланд	13	БМ «Оплот»
Бойові броньовані машини	Таїланд	2	Броньована ремонтно-машина БРЕ
Ракети і ракетні пускові установки	Алжир	9	P-27
	Казахстан	6	P-27

Щодо вибору варіанта вдосконалення системи управління ОПК в експертному середовищі та коридорах виконавчої влади вже багато років тривають дискусії. Серед варіантів, на які звертають найбільше уваги, слід зазначити:

- створення Державного агентства з питань ОПК у складі Мінекономрозвитку;
- створення Державної оборонно-промислової комісії при Президентові України.

Провідні фахівці підприємств і представники зацікавлених міністерств неодноразово висловлювали свої «за» і «проти» для кожного варіанта. Наступний крок – прийняття рішення про створення Агентства на правах центрального органу виконавчої влади зі спеціалізованим статусом. Агентство має стати ефективним органом при уряді України, який формуватиме пропозиції з військово-технічної та обороно-промислової політики держави і здійснюватиме організацію та координацію діяльності органів виконавчої влади і структур ОПК з їх реалізації [19].

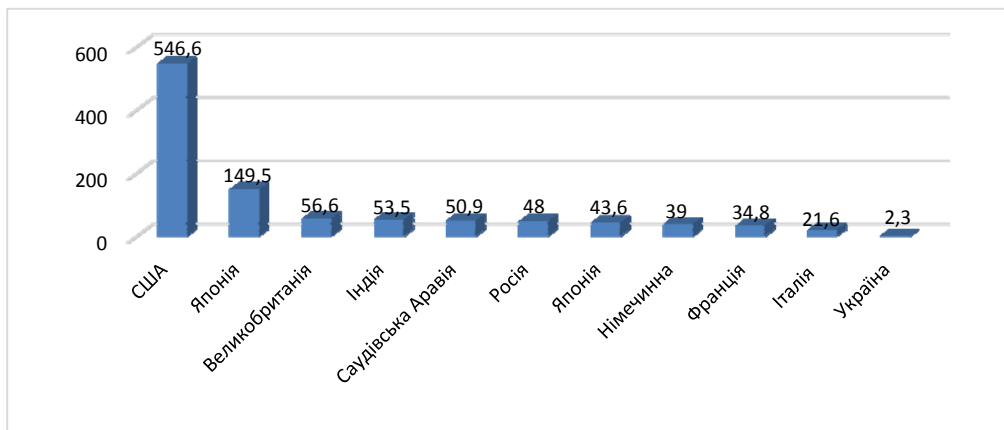
Згідно із законом України «Про оборону України» фінансування потреб національної оборони має здійснюватися за рахунок Державного бюджету України в розмірі не менше 3 % запланованого обсягу внутрішнього валового продукту.

Рис 1. Бюджету Міністерства оборони за 5 років

Такий обсяг фінансування повинен забезпечити належним чином не лише заходи з утримання реформування Збройних Сил, але й якісне оновлення військ (сил), удосконалення систем управління та матеріально-технічного забезпечення, закупівлю та модернізацію озброєння та військової техніки, соціальний захист військовослужбовців. Проте за весь час існування Збройних Сил України обсяг оборонного бюджету жодного року не відповідав цій нормі Закону [17]. До останнього часу оборонно-промислові комплекси більшості країн світу, в тому числі і України, були зосереджені на забезпеченні обороноздатності національних Збройних Сил, але нові тенденції розвитку світової оборонної промисловості свідчать про перехід від орієнтації суто на задоволення власних потреб до розвитку світового ринку озброєння та військової техніки (далі – ОВТ) як високодохідного джерела.

У рейтингу країн світу за видатками на військову промисловість першу п'ятірку посідали: США, Китай, Росія, Великобританія та Японія відповідно [11].

Рис. 2. Військовий бюджет країн світу за 2017 рік порівняно з Україною млрд.дол

Розглянемо динаміку та сучасний стан видатків бюджетів країн США, Росії та України на ОПК.

Військово-промисловий комплекс США – альянс монополістичного ядра американської військової промисловості з верхівкою державного апарату. Головні його компоненти – керівництво військово-промислових корпорацій, верхівка Пентагону та інших військових відомств. У військово-політичному блоці НАТО ОПК США є найпотужнішим і найзрілішим.

За даними Бюро економічного аналізу США (Bureau of Economic Analysis) видатки з бюджету США на оборону за період з 2012 по 2014 роки скорочувались. Так, у 2012 році вони становили 818 млрд дол. США, що становило 5,1 % від ВВП країни, у 2013 р. відбулось скорочення на 48,92 млрд дол. США і становили – 769,92 млрд дол. США (4,6 % від ВВП) і у 2014 р. – 761,5 млрд дол. США, тобто 4,4 % від ВВП. При цьому обсяг ВВП держави протягом даного періоду постійно зростав (табл. 2).

Отже, інвестиції в оборонну галузь США свідчать про гарантування надійної безпеки держави. Для утримання лідируючих позицій у світі США витрачає значні кошти на армію і спецслужби. Ухвалений військовий бюджет на 2015 рік склав близько 577 млрд доларів, що забезпечить надійне становище провідним американським оборонним компаніям

На думку багатьох фахівців, високий рівень розвитку авіакосмічної галузі США за останні десятиріччя був досягнутий завдяки здійсненню раціональної концентрації науково-промислового потенціалу та глобалізації воєнного виробництва у спосіб злиття компаній і створення надпотужних промислових структур (Boeing, Grumman, Lockheed Martin, Raytheon), які стали основою ОПК.

Також США має багато інноваційних проєктів щодо оборони своєї держави, однією з них є всесвітньовідома системи протиракетної оборони GMD. Вартість впровадження даної системи становить 40 млрд дол. США (13% від бюджету на дослідження і розвиток військової техніки) [20]. З її допомогою військові США здійснили майже одночасне перехоплення двох крилатих і однієї балістичної ракети над Тихим океаном. Дане впровадження можна вважати досягненням американської оборонної промисловості. Проте програма розробки GMD США протягом усього свого існування (понад 5 років) регулярно стикається з різними труднощами і критикою. На даний момент система удосконалюється, що свідчить про щорічні інвестиції у розвиток GMD [21].

США інвестує у розвиток іноземних оборонних комплексів, зокрема було виділено на 2015 рік Ізраїлю 225 млн дол. США на систему протиракетної оборони «Залізний купол» та Україні 19 млн дол. США на підготовку Нацгвардії.

Росія входить у трійку країн з найбільшими інвестиційними державними витратами на національну оборону. Активний розвиток оборонної промисловості розпочався з 2007 року.

Аналіз статистичних даних свідчить про те, що Росія значно збільшила свої видатки у військову галузь, зокрема у 2013 році порівняно з 2012 р. видатки на оборону зросли на 7,7 млрд дол. США і склали 36,1 млрд дол. США, що становить 3,2% від ВВП держави, а це на 0,3% більше, ніж у попередньому році. У 2014 році видатки на ОПК зросли на 6,8 млрд дол. США і становили 42,9 млрд дол. США, що становить 3,4% від ВВП країни (табл. 2).

У 2015 р. було скорочено витрати на медицину (на 25%), освіту, культуру, дороги. І лише військові витрати не підлягали скороченню. У 2016 р. році на оборонні цілі було заплановано 53,4 млрд дол. США (3,7 % від ВВП), а в 2017 р. – 55,6 млрд дол. США.

За темпами ринкових перетворень в ОПК Україна значною мірою поступається США та Росії. За час незалежності вітчизняний ОПК накопичив значні проблеми, які пов'язані не стільки із відсутністю внутрішніх замовлень, як із відсутністю гармонізованої стратегічно орієнтованої державної політики спрямованої на прискорений розвиток наукоємних галузей виробництва із наближенням до замкненості виробничого циклу (для деяких зразків ОВТ імпорт комплектуючих і матеріалів досягають 80%). Зношеність обладнання, за оцінками експертів, досягла критичної межі, що ставить питання про необхідність створення виробництв, на базі існуючих технологій, фактично «з нуля» таких сегментів, як бронетанкобудування, радіолокацію, оптико-електронну промисловість. Вирішення усіх перелічених проблем дасть можливість значно підвищити конкурентоздатність вітчизняного ОВТ на світовому ринку озброєння.

Таблиця 5

Частка планових видатків бюджету на національну оборону у % ВВП

Країна	Роки	2012	2013	2014	2015	2016	2017
США		5,10	4,60	4,40	4,70	4,92	5,21
Росія		2,90	3,20	3,40	4,20	3,78	3,70
Україна		1,16	1,05	1,78	2,53	2,63	2,49

В Україні державне оборонне замовлення становить лише 3-5% від обсягів загального виробництва підприємств ОПК. Тобто ОПК України є вкрай експортноорієнтованим, і причина цього полягає в недостатньому фінансуванні. А відсутність необхідного обсягу державного оборонного замовлення, достатніх серій виробництва озброєнь ускладнює досягнення потрібного рівня їхньої конкурентоспроможності для виходу на зовнішні ринки, ставить під сумнів економічну доцільність такого виробництва загалом. Відсутність внутрішнього ринку озброєнь є головною загрозою для ОПК України. Основним покупцем зброї, яку виробляють підприємства національного ОПК, мають бути власні Збройні Сили, це є однією з передумов збереження національного ОПК.

Висновок

Рівень, на якому нині перебувають Збройні Сили України (ЗСУ), не є випадковим. Для того щоб змінити ситуацію в майбутньому, і не лише найближчому, а й у довгостроковій перспективі, необхідно діяти вже сьогодні. Світова практика показує, що видатки на оборону мають розподілятися таким чином: 50% – на утримання збройних сил, 20% – на підготовку збройних сил і 30% – на розвиток ОВТ.

Таким чином, аналіз діяльності та аналіз витрат на забезпечення оборонно-промислового комплексу, фундаменту національної безпеки держави, за роки незалежності України, показує що обсяг фінансування не забезпечує належним чином утримання та реформування Збройних Сил України. Тому на перспективу основними джерелами фінансових ресурсів для розвитку ОПК визначені надходження від експорту озброєнь, приватні та іноземні інвестиції.

Список використаних джерел

1. Быстрова И.В. Советский военно-промышленный комплекс: проблемы становления и развития (1930-1980 годы) / И.В. Быстрова. - М.: ИРИ РАН, 2006. - 704 с. (18)
2. Військово-технічна та військово-промислова політика України: проблеми формування та реалізації / [Горбулін В.П., Зубарев В.В., Скурський П.П., Тимченко С.Т.] // Національна безпека: Український вимір. – 2009. – № 3. – С. 5–10.
3. Горбулін В. Створення ДК «Укроборонпром» як початок формування дієвого ядра ОПК / Горбулін В., Шеховцов В. // Наука і оборона. – К., 2013. – № 3. – С. 27 – 31.
4. Експортна орієнтація та її вплив на реструктуризацію підприємств в Україні // Україна на шляху до Європи. К., 2015
5. Індекси промислової продукції в Україні у 2010-2016 роках [Електронний ресурс] / Режим доступу: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2014/pr/ipp/ipp_u/ipp_u14.htm
6. Інформаційно-аналітичний огляд військових новин // Центр військової політики та політики безпеки. – 2013. – Випуск № 10 / 13 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.defpol.org.ua/site/index.php/uk/arhiv/arhiviao/14267-1013>.
7. Михненко А. Оборонный срез – 2012 / Михненко А. // Экспорт оружия и оборонный комплекс Украины. – К., 2013. - № 1-2. – С. 11 – 19.
8. Колмогоров Г.Д., Кулк К.И. Военно-промышленный комплекс [Електронний ресурс] / Режим доступу: http://www.promvest.info/news/actual.php?BOOKID=41265&view=root&page=1&ELEMENT_ID=27455&PAGEN_15=2&PAGEN14=2.
9. Оборонно-промышленный комплекс Украины – современное состояние и реструктуризация / В.П. Горбулін, А.С. Довгопольий, О.И. Приходько, В.П. Степанов, В.А. Смелов [и др.]; под общ. ред. В.П. Горбулина // Технологические системы, 2001. -№2(8).
10. Отечественный военно-промышленный комплекс и его историческое развитие / [О.Д. Бакланов, А.М. Батков, А.А. Борисов и др.]; под ред. О.Д. Бакланова, О.К. Рогозина. -М.: Ладога-100, 2005. - 751 с.
11. Офіційний сайт інформаційного агентства «УНІАН» [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://economics.unian.ua/>.
12. Сальнікова О. Ф. Роль оборонно-промислового комплексу в системі національної безпеки/ О. Ф. Сальнікова// Державне управління. - 2014. - №4. - С. 28-32.
13. Толкачев С.А. Управление оборонно-промышленным комплексом. Теоретико-методологические основы / С.А. Толкачев; Государственный университет управления, Институт национальной и мировой экономики ГУУ. - М.: ГУУ, 2008. - 136 с.
14. Смірнов В.О. Система управління військово-технічною політикою Росії / В.О. Смірнов, С.В. Смірнова, О.В. Кісельов // Зб. наук. праць / ЦНДІ ОВТ ЗС України. – Вип. 20. – К.: ЦНДІ ОВТ ЗСУ, 2008. – С. 180–188.
15. Стратегія розвитку Державного концерну «Укроборонпром», затверджена Наглядовою радою Державного концерну 15.07.12 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ukroboronprom.com.ua/uk/pro-kontsern/dokumenty/statut>.
16. Фарамазян Р.А. Трансформація військової економіки в ХХ - початок ХХІ століття / Р.А. Фарамазян, В.В. Борисов. - М.: Наука, 2006. - 343 с.
17. Формування оборонно-промислової політики України в умовах по-заблокованості : аналітична доповідь НІСД, Київ – 2011 р. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: www.niss.gov.ua/content/articles/files/vtc-e8633.pdf.
18. Шевцов А.І. Актуальні проблеми реструктуризації оборонно-промислового сектору економіки України / Шевцов А.І., Боднарчук Р.В. // Збірник Національного інституту стратегічних досліджень. – К., 2013. - № 2. – С. 127 – 134.

19. Шевцов А.І. Концептуальні підходи до реалізації моделі інноваційного розвитку оборонно-промислового комплексу України / А.І. Шевцов, Р.В. Боднарчук // Стратегічна панорама. – 2009. – № 2. – С. 156–163.

20. Ballistic Missile Defense System. GlobalSecurity. [Електрон. ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: <http://www.globalsecurity.org/space/systems/bmds.htm>.

21. The Role of the U.S. National Innovation System in the Development of the PEM Stationary Fuel Cell [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://www.oecd.org/sti/inno/35306155.pdf>.

22. Михненко А. Оборонный срез – 2012 / Михненко А. // Экспорт оружия и оборонный комплекс Украины. – К., 2013. – № 1-2. – С. 11 – 19.

ГОСУДАРСТВЕННОЕ РЕГУЛИРОВАНИЕ ОБОРОННО-ПРОМЫШЛЕННОГО КОМПЛЕКСА В СИСТЕМЕ НАЦИОНАЛЬНОЙ БЕЗОПАСНОСТИ СТРАНЫ: ДЕЯТЕЛЬНОСТЬ, РАСХОДЫ, СОСТОЯНИЕ

Д. Лисовенко, Е. Иванченко, Л. Снигур, А. Федченко, А. Закусило, Д. Мощенко

Анализ деятельности и анализ расходов на обеспечение оборонно-промышленного комплекса, фундамента национальной безопасности государства, за годы независимости Украины, показывает что объем финансирования не обеспечивает должным образом содержание и реформирования Вооруженных Сил Украины. Поэтому на перспективу основными источниками финансовых ресурсов для развития ОПК определены поступления от экспорта вооружений, частные и иностранные инвестиции.

STATE REGULATION OF THE DEFENSE AND INDUSTRIAL COMPLEX IN THE COUNTRY NATIONAL SECURITY SYSTEM: ACTIVITY, COSTS, STATE

D. Lisovenko, E. Ivanchenko, L. Snigur, O. Fedchenko, O. Zakusylo, D. Moshhenko

For the economy of Ukraine, in its current state, the question of where to direct extremely limited investment resources with the greatest benefit to the society is gaining great importance. Therefore, a natural question arises as to whether it is justified or necessary for Ukraine to invest in the military-industrial complex.

The inability of the defense-industrial complex of Ukraine to provide the needs of the Armed Forces of Ukraine, other military formations formed in accordance with the laws of Ukraine with modern weapons and military equipment in the anti-terrorist operation, crises threatening national security and special period, as well as to ensure the country's defense peacetime.

So, the ten-year lack of attention to the defense industry turned into its financial and economic decline, and the Ukrainian economy during this period acquired a raw material orientation, being rejected for centuries in its development.

At the same time, the real resumption of investment processes in those areas of the defense industry, where Ukrainian enterprises and organizations still maintain the world level of product competitiveness (aerospace, aerospace, shipbuilding, engine), will have a multiplier effect on the economy as a whole economic growth. The introduction of an innovative model of structural adjustment and economic growth, the establishment of Ukraine as a high-tech state - all this is proclaimed at the highest state level as the basis of the country's strategic course

The analysis of activities and the analysis of costs for the military-industrial complex, the foundation of the national security of the state, during the years of Ukraine's independence, shows that the amount of funding does not properly ensure the maintenance and reformation of the Ukrainian Armed Forces. Thus, in the future the main sources of financial resources for the development of the MIC are the identified revenues from weapons export and private and foreign investments.

Key words: *the defense-industrial complex, national security of the state, financing, supplying of the forces (arms), reforming of the Armed Forces of Ukraine.*